

Φώτης Κόντογλου: Αθεία, το καύχημα της εποχής μας

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Του Φώτη Κόντογλου

*«Νὺξ ἀφεγγής τοῖς ἀπίστοις, Χριστέ,
τοῖς δὲ πιστοῖς φωτισμός»*

Ἀθεία! Τίτλος μέγας καὶ καύχημα γιὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπο. Ὅποιος τὸν ἀποχτήσῃ (καὶ γιὰ νὰ τὸν ἀποχτήσῃ, φτάνει νὰ χειροτονηθεῖ μοναχὸς τοῦ ἄπιστος), γίνεται παρευθὺς στὰ μάτια τῶν ἄλλων σοφός, κι' ἂς εἶναι ἀμόρφωτος, σοβαρός, κι' ἂς εἶναι γελοῖος, ἐπίσημος κι' ἂς εἶναι ἀλογάριστος, ὑπεράξιος κι' ἂς εἶναι ἀνάξιος, ἐπιστήμονας κι' ἂς εἶναι κουφιοκέφαλος.

Δὲν μιλῶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει πόθο νὰ πιστέψει, μὰ δὲν μπορεῖ, μὲ ὅλο ποὺ κατὰ βάθος πάντα ἡ αἰτία τῆς ἀπιστίας εἶναι ἡ περηφάνεια, αὐτὴ ἡ ὀχιά, ποὺ κρύβεται τόσο ἐπιτήδεια μέσα στὸν ἄνθρωπο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβει.

Ὅπως καὶ νᾶναι, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀγωνίζονται καὶ πολεμᾶνε μὲ τὸν ἄπιστο ἑαυτὸ τους, ἔχουνε ὅλη τη συμπόνεσή μας. Γι' αὐτοὺς παρακαλοῦμε, ὅσοι πιστεύουμε, νὰ τοὺς βοηθήσει ὁ Θεὸς νὰ πιστέψουνε, ὅπως ἔκανε σὲ κεῖνον τὸν πατέρα ποὺ εἶχε ἄρρωστο τὸ παιδί του, καὶ παρεκάλεσε τὸν Χριστὸ νὰ τὸ γιατρέψει. Καὶ Κεῖνος τοῦ εἶπε: «Ἄν μπορεῖς νὰ πιστέψεις, ὅλα εἶναι δυνατὰ σὲ κεῖνον ποὺ πιστεύει». Καὶ τότε ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ἔκραξε μὲ δάκρυα: «Πιστεύω, Κύριε. Βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ», δηλαδή «ἔχω πόθο νὰ πιστέψω, κι' ἐσύ, Κύριε, δυνάμωσέ τον».

Οἱ ἄπιστοι, γιὰ τοὺς ὁποίους μιλοῦμε, δὲν εἶναι τέτοιοι. Ὅχι μονάχα δὲν κλάψανε ποτέ, γιὰ νὰ ἀνοίξουνε μὲ τὸν πόνο καὶ μὲ τῇ συντριβῇ τὴν κλεισμένη πόρτα, τὴν πόρτα τῆς μετανοίας, ὅπως ἔκανε ἐκεῖνος ὁ δυστυχισμένος πατέρας ποὺ γράφει τὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ μήτε συγκινηθήκανε ποτέ τους, μήτε αἰσθανθήκανε καμμιὰ πίκρα γιὰ τὴν ἀπιστία τους, μήτε νοιώσανε πὼς ἔχουνε γι' αὐτὸ καμμιὰ εὐθύνη, κανένα φταίξιμο. Ὅλο τὸ φταίξιμο εἶναι τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν φανερώνεται μπροστὰ τοὺς νὰ τοὺς πεῖ: «Ἐλάτε, ψηλαφήσατέ με, πιάστε με, μιλεῖστε μαζί μου ὅπως μιλάτε μεταξύ σας, ἀναλύσατέ με μὲ τῇ χημεῖα σὰς, κομματιάστε με μὲ τὸ μαχαίρι τῆς ἀνατομίας σας, ζυγίστε με, μετρεῖστε με, ἱκανοποιήσετε τὶς ἄπιστες αἰσθήσεις σας, χορτάσετε τ' ἀχόρταγο λογικό σας!».

Αὐτοὶ οἱ αὐτοτιτλοφορούμενοι ἄπιστοι, σὲ καιρὸ ποὺ ἐπιδείχνουνε τὴν ἐξυπνάδα τους, φουσκωμένοι ἀπὸ τὸν κούφιον ἀγέρα τῆς περηφάνειας κι' ἀπὸ τὴν πονηρὴ εὐστροφία τοῦ μυαλοῦ τους, δὲν εἶναι σὲ θέση οἱ δύστυχοι, νὰ νοιώσουνε πόσο ἀνόητοι καὶ στενόψυχοι φαίνονται σὲ κείνους ποὺ πιστεύουνε. Γιατὶ, γιὰ νὰ πιστέψουνε, ζητᾶνε κάποιες ἀποδείξεις ποὺ κάνουνε τὸν πιστὸ νὰ τοὺς ἐλεεινολογεῖ γιὰ τὴν περιορισμένη ἀντίληψη ποὺ ἔχουνε γιὰ τὸ πνεῦμα καὶ γιὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Ὁ πιστὸς ξέρεי πολὺ καλὰ ὡς ποὺ μποροῦνε νὰ φτάξουνε οἱ διαλογισμοὶ τοῦ ἄπιστου, γιατί, κι' αὐτός, σὰν ἄνθρωπος, τοὺς ἔχει ἐκείνους τοὺς λογισμοὺς, τοὺς λογισμοὺς τῆς σάρκας, τοὺς λογισμοὺς τούτου τοῦ κόσμου. Ἐνῶ ὁ ἄπιστος εἶναι ἀνύποπτος γιὰ ὅσα ἔχει μέσα του ὁ πιστός, καὶ γιὰ ὅ,τι βρίσκεται παραπέρα ἀπὸ τὴν πρακτικὴ γνώση του, δηλαδή γιὰ τὰ μυστήρια ποὺ εἶναι κρυμμένα ἀπὸ τὰ μάτια του, καὶ ποὺ γι' αὐτὸ θαρρεῖ πὼς δὲν ὑπάρχουνε. Κι' ἀπὸ τὴν ἀνοησία του κορδώνεται, καὶ μιλά μὲ καταφρόνηση γιὰ κείνους ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ νοιώσουνε τὴ βαθύτερη σύσταση τοῦ κόσμου, ἐνῶ αὐτὸς ὁ δυστυχὴς εἶναι τυφλὸς καὶ κουφός, καὶ θαρρεῖ πὼς τὰ ἀκούει ὅλα καὶ πὼς τὰ βλέπει ὅλα. Ὁ πιστὸς ἔχει πνευματικὰ μάτια καὶ πνευματικὰ αὐτιά, καθὼς καὶ κάποια «ὑπὲρ αἴσθησιν». Ὁ ἄπιστος πὼς νὰ πάρει εἴδηση ἀπὸ κεῖνον τὸν μυστικὸν κόσμον μόνο μὲ τὰ χονδροειδῆ μέσα ποὺ ἔχει, δηλαδή μὲ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις; Πὼς νὰ πιάσει τὰ

λεπτά κι' ἀλλόκοτα μηνύματα ἐκείνου τοῦ κόσμου, ἀφοῦ ὁ δυστυχῆς δὲν ἔχει τὶς κεραῖες ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ τὰ πιάσει;

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του, μὲ τὸν τρόπο ποὺ γνωρίζει μονάχα αὐτός, γιὰ τὸ τί εἶναι σὲ θέση νὰ νοιώσει ὁ πιστός, καὶ τί μπορεῖ νὰ νοιώσει ὁ ἄπιστος: Λαλοῦμε, λέγει, τὴ σοφία τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μέσα σε μυστήριον, καὶ ποὺ εἶναι κρυμμένη, τὴ σοφία ποὺ τὴν προόρισε ὁ Θεός, πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, γιὰ δόξα δική μας, καὶ ποὺ δὲν τὴ γνώρισε κανένας ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τούτου τοῦ κόσμου (δηλ. τοὺς σοφοὺς τῆς κοσμικῆς σοφίας), καὶ ποὺ ξεσκεπάζει αὐτὰ πού, κατὰ τὴ Γραφή, δὲν τὰ εἶδε μάτι, καὶ ποὺ δὲν τ' ἄκουσε αὐτί, καὶ ποὺ δὲν ἀνεβήκανε στὴν καρδιά κανενὸς ἀνθρώπου, ἐκεῖνα ποὺ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ κείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦνε. Ἀλλὰ σὲ μᾶς τὰ φανέρωσε ὁ Θεὸς μὲ τὸ Πνεῦμα του τὸ ἅγιον. Ἐπειδὴ, τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὅλα τὰ ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ.

Γιατί, ποὺς ἄνθρωπος γνωρίζει τὸ μέσα τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ μονάχα τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι μέσα στὸν ἄνθρωπο; Ἔτσι καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν τὰ γνωρίζει κανένας παρὰ μονάχα τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Κι' ἐμεῖς δὲν ἐπήραμε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου (δηλ. τὴ φιλοσοφία καὶ τὴν κοσμικὴ γνώση), ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ γνωρίσουμε ὅσα χάρισε σὲ μᾶς ὁ Θεός. Κι' αὐτὰ (τὰ χαρίσματα) δὲν τὰ ἐκφράζουμε μὲ τὰ λόγια ποὺ διδάσκεται ἡ ἀνθρώπινη σοφία, ἀλλὰ μὲ λόγια ποὺ διδάσκει τὸ ἅγιον Πνεῦμα, μιλώντας σὲ πνευματικοὺς ἀνθρώπους μὲ πνευματικὸν τρόπο. Πλὴν, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὴν σαρκικὴ γνώση (τὸν ὀρθολογισμό), δὲν παραδέχεται ὅσα διδάσκει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, γιατί τὰ νομίζει γιὰ ἀνοησίες, καὶ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβει πῶς ἀνακρίνεται πνευματικά. Ὁ πνευματικὸς ὅμως ἄνθρωπος, ἀνακρίνει κάθε ἄνθρωπο, ἐνῶ αὐτὸς ἀπὸ κανέναν δὲν ἀνακρίνεται».

Ἡ ἀπιστία ὑπῆρχε πάντα. Μὰ σήμερα, μὲ τὴν ἀποτρόπαια ματαιοδοξία ποὺ μᾶς τρώγει, τὴν ἐπιδείχνουμε σὰν νὰ μᾶς δίνει τὴ μεγαλύτερη ἀξία. Ὅποιος ἔχει πίστη στὸν Θεὸ καὶ στὴν ἀλήθεια ποὺ φανέρωσε, εἶναι καταφρονεμένος, σὰν στενόμυαλος κι' ἀνόητος, καὶ τραβᾷ πάνω του ὅλα τὰ περιγελάσματα. Λογαριάζεται γιὰ «βλαμμένος» ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμον, μάλιστα ἀπὸ τὸν κόσμον ποὺ ξέρει νὰ τὰ καταφέρνει στὴ ζωὴ, νὰ «πετυχαίνει», νὰ βγάζει λεφτά, νὰ καλοπερνᾷ, νὰ μὴ δίνει πεντάρα γιὰ τίποτα, κατὰ τὸ ρητὸ ποὺ λέγει: «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Γιὰ τοῦτο, χρειάζεται νὰ ἔχει θάρρος καὶ νὰ περιφρονᾷ τὴν ἐκτίμηση τοῦ κόσμου καὶ τὸ ὑλικὸ συμφέρον του, ὅποιος λέγει πῶς ἔχει πίστη στὸν Θεό.

Ἐνῶ ἐκεῖνον ποὺ καυχιέται πῶς δὲν πιστεύει σὲ τίποτα, α) Τὸν ἔχει ὁ κόσμος σὲ μεγάλη ὑπόληψη καὶ σεβασμό, μάλιστα ὅσο περισσότερο ἄπιστος λέγει πῶς εἶναι, τόσο περισσότερη εἶναι ἡ ἐκτίμηση καὶ ὁ σεβασμὸς ποὺ φανερώνει ὁ ἔξυπνος καὶ σοβαρὸς κόσμος στὸ πρόσωπό του. Ὁ τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι συνοφρυωμένος, μὲ λίγα καὶ βαρεῖα λόγια, ἀράθυμος κι' ἀπότομος, «θετικὸς ἄνθρωπος», «γερο

μυαλό». β) Όλα τοῦ ἔρχονται βολικά, καὶ δὲν σκοτίζεται, δὲν στενοχωριέται γιὰ τίποτα. Δὲν ἔχει εὐθύνες καὶ ζαλοῦρες: Ἐδῶ κάτω, λέγει, εἶναι ἡ Κόλαση κι' ὁ Παράδεισος. Ἡ ζωὴ εἶναι γιὰ νὰ τὴν ἀπολαβαίνουν οἱ ἔξυπνοί. Οἱ κοιμισμένοι κι' οἱ ἀφιονισμένοι ἄς πεθάνουνε».

Ἐξ ἄλλου, δὲν ὑπάρχει πιὸ εὐκόλο πράγμα ἀπὸ τὸ νὰ κάνεις τὸν ἄπιστο! Πατᾶς ἓνα μονάχα κουμπί, κι' ὅλα σοῦ ἔρχονται βολικά. Ὁ διάβολος εἶπε στὸν Χριστό: Πέσε, προσκύνησέ με, καὶ θὰ γίνουνε οἱ πέτρες ψωμιά, «οἱ λίθοι ἄρτοι».

Λέγει λοιπὸν ὁ ἔξυπνος : «Νὰ κάθεσαι, ἄνθρωπος μὲ τετρακόσα μυαλά, νὰ χάνεις τὸν καιρὸ σου μὲ χαζομάρες, σὰν τὶς γρηές, μὲ θεοὺς, μὲ κόλαση καὶ μὲ παράδεισο, μὲ καντήλια, μὲ θυμιατά, μὲ δυσκοπότηρα, μὲ παπάδες καὶ μὲ καλόγρηες! Καὶ σὲ ποιά ἐποχή; Στὴν ἐποχή μας, πού ἡ ἐπιστήμη στέλνει ἀνθρώπους στοὺς πλανῆτες! Ἀκοῦς, φίλε μου, βλακεία πὺ ἐχει αὐτὸς ὁ κόσμος;».

Αὐτὰ λένε γιὰ τοὺς πιστοὺς οἱ ἔξυπνοί καὶ οἱ τιμημένοι τούτου τοῦ κόσμου, καὶ τοὺς χειροκροτοῦνε οἱ πολλοί, πὺ τοὺς ἔχουνε γιὰ φρόνιμους σε ὅλα, ἐπειδὴ δὲν κυνηγᾶνε ἴσκιους, ἀλλὰ ἔχουνε μυαλὸ γερό, καὶ ἐπιτυχαίνουνε σὲ ὅτι καταπιαστοῦνε.

Ναί! Ἐπιτυχαίνουνε, γιὰτὶ, μ' ἓναν λόγον, ἡ ἀπιστία εἶναι «ἡ πλατεία πύλη καὶ εὐρύχωρος ὁδός», πὺ δὲν πιστεύουνε πῶς εἶναι «ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν», ὅπως εἶπε ὁ Χριστός, ἀλλὰ «εἰς τὴν ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίαν». Ἐνῶ ἡ πίστη εἶναι «ἡ στενὴ πύλη καὶ τεθλιμμένη ὁδός», πὺ δὲν πιστεύουνε πῶς εἶναι «ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν», ἀλλὰ «εἰς τὴν ἐπὶ γῆς δυστυχίαν καὶ περιφρόνησιν». «Πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι διὰ τῆς πλατείας πύλης» κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, «καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες τὴν στενὴν πύλην».

Όλοι οἱ ἄπιστοι λένε πῶς ἂν βλέπανε ἓνα θαῦμα, θὰ πιστεύανε. Μὰ ἡ πίστη δὲν ἔρχεται μὲ τὴ βία, ἀλλὰ μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτὸ σὲ ὅσους ζητᾶνε θαῦμα γιὰ νὰ πιστέψουνε, δὲν δίνεται, κατὰ τὸν λόγον πὺ εἶπε ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους: «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ».

Ἀλλὰ καὶ θαῦμα νὰ δεῖ ἓνας ἄπιστος, ἡ ὑπερηφάνεια δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πιστέψει, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ εὐκολόπιστος καὶ καταφρονηθεῖ.

Πρὶν καιρὸ ἔγραψα μὲ συντομία πέντε-ἕξι ἄρθρα γιὰ τὰ θαύματα ποὺ γίνονται σ' ἓνα χωριὸ τῆς Μυτιλήνης, μὲ τὸν τίτλο «Φρικτὰ μυστήρια». Πολλοὶ ἀναγνώστες συγκινηθήκανε στὸ ἔπακρο, ἰδίως οἱ ταπεινοὶ κι' ἀγράμματοι ἄνθρωποι, «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα». Οἱ ἔξυπνοὶ ὅμως κι' οἱ τετραπέρατοι δὲν δώσανε σημασία, καὶ κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς μὲ περιγελάσανε καὶ μοῦ γράψανε πῶς λέγω ἀνοησίες.

Ἀλλά, «Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται». Ἀπὸ τότε ὡς τὰ σήμερα τὰ θαύματα δὲν πάψανε, κι' ὁλοένα γίνονται πυκνότερα καὶ τρομαχτικώτερα. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὰ βλέπουνε μοῦ τὰ γράφουνε μὲ ὅλα τὰ καθέκαστα, κι' ἀπ' αὐτὰ κάνω ἓνα βιβλίο ποὺ θὰ εἶναι σὰν πυρωμένο σίδερο γιὰ τὶς ἄπιστες γλῶσσες (Πρόκειται γιὰ τὸ βιβλίο «Σημεῖον μέγα» ποὺ ἐξέδωσε ὁ «Ἀστήρ»). Αὐτὸν τὸν καιρὸν γίνονται ἀνασκαφές, γιὰ νὰ βρεθεῖ ἡ ἀρχαία ἐκκλησία μὲ τὰ λείψανα ἐκείνων ποὺ φανερώνονται ὁλοζώντανοι μπροστὰ στοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, στὸν ὕπνο καὶ στὸν ξύπνο τους, καθὼς κι' εἰκόνες καὶ τὰ' ἄλλα κειμήλια. Θὰ εἶχανε βρεθεῖ ὅλα, καὶ θὰ ξεσκεπαζότανε γρήγορα ὁλότελα αὐτὸς ὁ φοβερὸς κρατήρας, ποὺ θὰ σάρωνε τοὺς ἄπιστοὺς μετὰ τὴν ἀγιασμένη λάβα του, ἂν ὑπῆρχανε περισσότερα μέσα στὰ χέρια τῶν φτωχῶν ἀνθρώπων ποὺ σκάβουνε μὲ μία πίστη ποὺ εἶναι σὰν φωτιά.

Μά, ὅπως καὶ νὰ εἶναι, μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ «τὴν τ' ἀσθενῇ θεραπεύουσιν καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσιν», θὰ βγάλουνε σὲ καλὸ τέλος τὸ βλογημένο αὐτὸ ἔργο, καὶ θὰ θριαμβέψει ἡ ἀκατάλυτη πίστη μας, καὶ θὰ ἀκουστεῖ ὡς τὰ πέρατα τοῦ ἄπιστου κόσμου ἡ βροντερὴ φωνή: «Τὶς Θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν; Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος!».

Φώτη Κόντογλου, Μυστικά Ἄνθη, σελ. 215-219